

4. Історія міжнародних відносин: теоретичний формат., 34 УДК 327 (091) Ластовський Валерій Васильович доктор історичних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна.

5. Марущак М.Й. Історія дипломатії ХХ століття: Курс лекцій. – Львів, 2003.

6. Міжнародні відносини (Історія. Теорія. Економіка): Навч. посібник / За ред. М.З.Мальського, Ю.М.Мороза. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 397 с.

7. Троян С. Структурно-функціональний вимір системного підходу в дослідженнях міжнародних відносин і дипломатії доби Модерну: «Європейський еквілібріум» / С. Троян, А. Киридон // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2016. – Вип. 23 (1). – С. 199–203.

8. Хижняк І. Системи Міжнародних відносин в історії Нового часу / І. Хижняк. – Київ, 2011. – 360 с.

УДК 94 (477)

Ілля ТУСЮК,

бакалавр IV курсу спеціальності 032 Історія та археологія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий керівник: Водотика С., д.іст.н., професор

ПРОТИСТОЯННЯ НАТО-РФ (КІН. ХХ СТ. — ПОЧ. ХХІ СТ.)

***Анотація:** Стаття розглядає актуальну проблему сучасної міжнародної політики - відносини між Північноатлантичним альянсом та Росією. В статті описані основні етапи взаємодії цих двох геополітичних гравців, від кінця Холодної війни до сучасного періоду зі зростанням напруги відносин і підвищенням рівня загрози для безпеки у світі. Тут є спроба проаналізувати фактори, які призвели до загострення конфлікту між НАТО та Росією, такі як анексія Криму, вторгнення РФ в на схід України, високий рівень військового розвитку Росії та інше. У статті також розглядається позиція країн-членів НАТО щодо*

протистояння Росії,. Стаття є актуальною та важливою для розуміння динаміки сучасної міжнародної ситуації та геополітичних процесів.

Ключові слова: НАТО, РФ, вторгнення, протистояння, Холодна війна, геополітика

Закінчення холодної війни докорінно змінило межі так званого Старого континенту, а також весь політичний клімат там.

Початок 1990-х років був періодом розпаду СРСР та створення нових держав, у тому числі Російської Федерації. НАТО вважало, що Росія є новою демократичною країною, з якою можна побудувати партнерські стосунки. У 1994 році росія стала членом Партнерства заради миру, спрямованого на зміцнення взаєморозуміння та взаємодії між країнами Європи та Північної Америки.

Але з часом початкова співпраця між США та росією згодом знову переросла в протистояння між державами.

Основною причиною переходу від співпраці у сфері безпеки до конфронтації стало асиметричне закінчення «Холодної війни» та подальша дисгармонія інтересів безпеки між переможцем і тим, хто програв у цій чотиридесятирічній непрямій конфронтації. Процес розширення НАТО посилив цю асиметрію [1].

Після певної лібералізації і покращення відносин із Західним світом, російська політична і військова еліта взялася за старе і знову стала одержима своїми глибоко вкоріненими страхами безпеки і типовим для них уявленням про росію як про оточену ворогами країну з кордонами, що важко буде захистити. Вони відреагували формуванням нових військових частин та встановленням нових систем озброєння на західних кордонах своєї країни [2].

Загалом посилення конфронтації між НАТО і росією можна розділити на наступні етапи:

Перший ототожнюється із секретним рішенням адміністрації 41-го президента США Джорджа Буша-старшого щодо майбутньої європейської безпеки. Він вирішив зберегти НАТО як основну опору міжнародної системи навіть після закінчення холодної війни.

Другим стала операція НАТО проти Сербії у 1999 році. Ця війна підтвердила високу цінність та актуальність концепції Хантінгтона про так званий синдром спорідненої країни. Російські еліти сприйняли та інтерпретували цю війну як агресію проти їхнього «православного молодшого брата» та зарозумілу форму односторонності та глибоку та принизливу зневагу до своєї країни [2].

Третім етапом став вихід США з Договору щодо ПРО та активну підтримку обходу трубопроводів із акваторії Каспію. Ці два рішення були сприйняті та інтерпретовані російськими оперативними реалістами як зарозуміла неповага до інтересів своєї країни, а також як відверто ворожі дії проти своєї країни [3].

Четвертий — це друга хвиля розширення НАТО і два її історично важливі наслідки. По-перше, у міру просування кордонів НАТО на 1000 км на схід вся колишня буферна зона СРСР перетворилася на буферну зону НАТО. По-друге, цей крок надзвичайно посилив побоювання російської еліти щодо безпеки, оскільки НАТО увійшла до двох стратегічно важливих районів: Балтійського та Чорного моря.

П'ятий етап символізується встановленням російських систем ППО/ПРО на північно-західному кордоні росії, у районі Москви та, згодом, в Криму. Ці системи спершу сприймалися як серйозна та неминуча загроза безпеці нових держав-членів НАТО [4].

Шостий момент настав із так званою п'ятиденною війною між Грузією та рф у 2008 році. путін та російські генерали розпочали пряму збройну агресію на відносно невелику Грузію яка була надзвичайно важливою з геополітичної точки зору. Незважаючи на те, що ця коротка війна оголила застарілість російських збройних сил та їхню відсталість у

порівнянні зі збройними силами США та інших західних країн, вона продемонструвала готовність російських оперативників застосувати військову силу проти іншої пострадянської держави [5], [6].

Найбільш драматичним став сьомий етап – а саме анексія Кримського півострова у 2014 р. Порівняно з війною проти Грузії у 2008 році ця військова операція показала прогрес у застосуванні росією сили. З військової точки зору, це був перехід від потужного вибуху з великою кількістю жертв у 2008 році до хірургічного, але безкровного застосування сили. Також у останньому випадку багаторічна концентрація військ у 2008 р. змінилася несподіваною таємною акцією.

Але з політичної точки зору анексія була незаконною та нелегітимною операцією, що викликала велике засудження з боку інших країн, особливо у західному світі. Вона була засуджена резолюцією 68/262 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, а також Декларацією саміту НАТО в Уельсі від 5 вересня 2014 року, в якій вона рішуче засуджувалась як ескалація та незаконне військове втручання Росії в Україні та вимагала, щоб Росія вивести свої сили на територію України та вздовж українського кордону. В результаті анексія Криму спровокувала найсерйознішу міжнародну кризу з часів закінчення холодної війни і безпрецедентне зростання військової напруженості між НАТО і РФ [7].

Окрім анексії Криму, росія розпочала ще війну на Сході України, підтримуючи місцевих сепаратистів зброєю та регулярними військовими підрозділами ЗС РФ.

У відповідь на ці події, НАТО посилила свою присутність в Європі. Було прийнято рішення про створення нових бригад та підвищення рівня готовності дій проти агресії з боку Росії. Також були зроблені кроки щодо підвищення рівня партнерства з Україною, зокрема через надання військової допомоги та підтримки в реформуванні української армії.

У свою чергу, росія продовжувала зміцнювати свою військову присутність в окупованому Криму та на сході України. Також росія

продовжувала провокаційні дії, зокрема збільшувала кількість військ біля кордону з Україною та проводила маневри в районах, прилеглих до українського кордону.

У 2021 році росія знову звернула увагу світової громадськості, розташувавши значну кількість військ та техніки на кордоні з Україною. Це призвело до загострення ситуації в регіоні та викликало занепокоєння з боку НАТО та інших країн. Але в квітні місяці війська були більшою мірою відведені в пункти постійної дислокації, але з осені 2021 року почалося їх нове накопичення на кордоні з Україною і на цей раз це вилилося в трагічні наслідки, а саме повномасштабне вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року, що кардинально змінило безпекову ситуацію в усьому Євroatлантичному регіоні та світі.

Ці події можна вважати своєрідним апогеєм цього протистояння, оскільки НАТО виступає основним партнером України у цій війні, значною мірою допомагаючи вистояти проти російської навали шляхом надання різних видів допомоги, найбільшу частину якої саме становлять військові засоби та техніка, при тому прямо не вступаючи у війну на даний момент.

Окрім цих всіх подій, протистояння також проявляється у сфері кібербезпеки, де Росія відзначається як один з найактивніших ворогів НАТО. Російські хакери використовують різні методи атак, включаючи кібершпигунство та кібертероризм, з метою проникнення в інформаційні системи країн-членів НАТО та втручання у їхні вибори.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Б. Глобалізація і сучасний міжнародний процес. / Гуменюк Б., Шергіна С. – К. : Університет «Україна», 2009. – 508 с.
2. Безпека та стабільність країн постсоціалістичної Європи в контексті розширення НАТО: ілюзії та реалії: Матеріали міжнар. наук.

семінару, Чернівці, / О.В. Добржанський (ред. кол.). – Чернівці : Золоті литаври, 2003. – 129 с.

3. Gordon B. The future of NATO-Russian relations. – N.Y, 2008. – 314 с.

4. Ates Sema. NATO-Russia relations in the post-Soviet era: a new relationship in the making? 2004. Master's Thesis. Middle East Technical University.

5. Gul Ekrem; TORUSDAG, Mustafa. Defense Expenditures And Inflation Relationship: 1990-2018 NATO Countries Case: Defense Expenditures, Inflation, NATO, Kónya (2006) Causality Test. International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences, 2020, 10.2: 319-334.

6. Gorskii Vyacheslav. Problems and Prospects of NATO-Russia Relationship: the Russian Debate Final Report. 2011 Режим доступу: <https://www.nato.int/acad/fellow/99-01/gorskii.pdf>

7. Resolution, G. A. 68/262, UN Doc. A/Res/68/262 of, 2014, 27.

УДК 94 (477)

Оксана ХАРЧУК,

бакалавр IV курсу спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.03 Історія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий керівник: Михайленко Г., к.іст.н., доцент

ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В ХХ СТОЛІТТІ У ВИГЛЯДІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ВІД ЛІГИ НАЦІЙ ДО ООН

Анотація. Стаття присвячена дослідженню історії створення та аналізу основних цілей й мети створення міжнародних організацій з забезпечення колективної безпеки – Ліги Націй та ООН. Першою міжнародною організацією, що створена для підтримки миру й безпеки була Ліга Націй, а вже на її основі виникла ООН тому доцільно досліджувати їх разом, аби більш детально дослідити систему